

paupertatis oriri potest in hujusmodi religiosis, et necessitas et obligatio mendicandi, qui hanc ipsam incertam mendicitatem ex vi talis paupertatis profitentur, ut in dicta Clement. *Exivit*, dicitur. Hæc autem obligatio non descendit ad singulos, ex vi solius paupertatis, sed intercedente Prælati obedientia, aut alia obligatione charitatis. Votum autem paupertatis, ut sic, non obligat ad quærendum aliquid, sed ad non habendum; supposita autem hac carentia in communitate, moraliter loquendo, sequitur necessitas mendicandi, et consequenter est necessaria potestas in Prælato obligandi subditos ad mendicandum, non tantum singulos pro seipsis; hoc enim nec semper fieri potest, neque expedit; sed aliquos pro tota communitate, quia ad illius conservationem hoc est necessarium, et hoc virtute profitentur omnes, quando talem paupertatem assumunt, quamvis tale exercitium eis proxime per obedientiam injungatur. Et simili modo potest aliquando quispiam cogi ad mendicandum pro seipso, præsertim iter agendo, ubi etiam supposita paupertate, naturalis etiam lex charitatis ad eandem mendicitatem obligare potest, si alius honestus modus subveniendi propriæ non occurrat necessitati. Tandem ratione hujus paupertatis poterunt obligari hujusmodi religiosi, non solum ad carentiam proprietatis, sed etiam ad usum rerum magis moderatum et abjectum, quam aliis religiosis liceat. Unde D. Bonaventura, in Expositione regulæ, c. 11. quærens an, ex eo quod fratres tantum habent usum rerum, possintne habere usum quarumcumque rerum; et respondet: *Cum fratres sint professores altissimæ paupertatis, oportet ut omnia, quæ in eorum usum veniunt, habeant, ut est possibile, paupertatem, vilitatem et asperitatem; quæ tria late prosequitur. Hoc autem unicuique religioni juxta suum institutum accomodandum est; nisi id ex alio capite vel statuto oriatur rigorosa obligatio, ex vi solius paupertatis, excessus in hoc usu non erit peccatum mortale, seclusa proprietate, licet sit contra perfectionem, vel regulam, quod in superioribus generaliter dixi, et quoad propriam voti obligationem habet eandem rationem in his religiosis, qui paupertatem in communi profitentur; quamvis pro ratione sui status ex perfectionis regula debeant etiam in ipso usu rerum majorem paupertatem observare.*

CAPUT XVIII.

UTRUM IN SOLEMNE VOTUM PAUPERTATIS CADERE POSSIT DISPENSATIO.

1. Hæc quæstio videri potest superflua, suppositis quæ supra dicta sunt de professione ipsa, per quam hoc votum solemnizatur. Diximus enim Pontificem posse in ea dispensare, et de religioso facere non religiosum, ex quo evidenter sequitur posse etiam in hoc voto dispensare, quia accessorium tollitur ablato principali, et ablato toto aufertur pars; hoc autem votum est, vel annexum professioni, vel quasi pars ejus; ergo cum illa dispensatur. Quin potius Soto, lib. 10 de Justitia, q. 5, art. 7, existimat facilius posse dispensari in voto solemnium paupertatis, quam castitatis vel obedientiæ. Nihilominus quæstio superflua non est, cum Navar., Comment. 2, de Regularibus, num. 17, quamvis teneat Pontificem posse dispensare in monachatu, nihilominus sub alia consideratione docet non posse Pontificem in voto paupertatis dispensare.

2. *Primus modus dispensandi in hoc voto.* — Variis ergo modis intelligi potest hæc dispensatio. Primo, dispensando in hoc voto simul cum aliis, quasi concomitanter cum toto statu religioso; hoc modo, ego non dubito quin possit dispensari, supposita prædicta sententia, quam defendimus. Et in hoc conveniunt Innocentius, Panorm., Decius, et alii Canonistæ, in c. *Cum ad monasterium*; Cajetanus, et alii Theologi, quos supra retulimus; et videtur sufficienter probari ratione in principio facta, quanquam Navarrus etiam in hoc sensu id negare videatur, cujus fundamentum statim expendemus.

3. *Secundus modus dispensandi.* — Secundo modo intelligi potest hæc dispensatio durante statu religioso, et auferendo omnino, vel ex parte, paupertatis votum, faciendo religiosum capacem domini, et dando facultatem licite habendi illud. Et in hoc sensu videtur esse communis sententia prædictorum juristarum, non posse Pontificem dispensare cum religioso, manente religioso, in voto solemnium paupertatis, nec in toto, neque ex parte. Fundatur præcipue in d. c. *Cum ad monasterium*, in verbis illis ultimis: *Abdicatio paupertatis, et custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere; hæc enim decisio non potest intelligi in sensu diviso, supposita*

prædicta sententia; debet ergo intelligi in sensu composito, scilicet, quod, manente monachatu in persona, non potest cum illa dispensare, ut habeat proprium; ergo non potest cum illa dispensare in voto paupertatis; nam idem est. Declaratur et confirmatur, quia, stante monachatu, non potest Papa auferre votum castitatis, quia est de essentia ejus; stante autem voto quocumque, non potest facere ut liceat agere contra votum, quia hoc est contra jus divinum naturale; ergo stante monachatu, non potest dispensare in paupertate. Dicitur fortasse hoc argumentum ad summum probare de dispensatione in toto voto, non vero de dispensatione ex parte, potest enim auferri votum quoad unum actum, licet non tollatur quoad omnes; poterit ergo dispensare Papa cum monacho quoad unum vel alium actum proprietatis, et nihilominus manebit monachus, quia absolute retinet votum paupertatis. Sed contra, quia hoc etiam repugnat prædicto cap. *Cum ad monasterium*. Et potest ratio facta urgeri, quia monachus essentialiter includit integrum votum paupertatis; si ergo manet integrum, implicat esse licitum habere proprium; si autem non manet integrum, tollitur status, quia essentia illius suo modo in indivisibili consistit. Ultimo argumentatur Navarrus, quia, licet ex parte Pontificis non desit potestas, si causa ad dispensandum intercedat, tamen ex defectu causæ semper hoc votum est indispensabile. Probat, quia nulla necessitas intervenire potest, quæ postulet dispensationem, nam cuiuscumque necessitati sufficienter subveniri potest per administrationem honorum temporalium, quam potest habere religiosus de licentia sui superioris, et maxime de licentia Pontificis, qualem nunc habent religiosi milites, ut supra tactum est.

4. *Rationes pro parte contraria.* — Nihilominus contra hanc sententiam multa occurrunt. Primum est illud vulgare argumentum, quod difficilius videtur totam professionem tollere, quam manentibus duobus votis, unum auferri; sed Pontifex potest prius; ergo poterit etiam posterius; ergo, permanente statu religioso quoad omnia alia (ita enim intelligenda est quæstio, ne vel sit de nomine, vel contradictionem involvat, et sit inutilis), poterit dispensare in voto paupertatis. Et simili ratione, permanente eodem statu et voto paupertatis, poterit dispensare cum religioso quoad unum vel alium actum ejus, remittendo nimirum obligationem quoad talem vel

tantam materiam, et retinendo illam quoad reliqua. Hoc enim non est contra rationem voti, ut sic, quia, licet respectu ejusdem repugnet manere votum, et simul tolli obligationem, respectu diversorum non repugnat tolli in una parte, et manere in alia. Neque etiam hoc repugnat in tali voto ex ratione speciali, quia nulla invenitur; quod enim per talem dispensationem minuatur ex parte religiosus status, in tali persona, nullum est inconveniens, imo hoc ipsum virtute asseritur, quando affirmatur talis dispensatio esse possibilis. Tandem ex parte effectus non est repugnantia, vel ex natura rei, vel ex jure divino quod ostendi possit, neque ex parte Pontificis deest potestas, cum sit suprema et universalissima, juxta illud: *Quodcumque solveris*; neque etiam necessario deest semper causa, ut dicebat Navarrus, alioqui, neque in voto simplici paupertatis posset Papa dispensare, ex defectu causæ, quia cuilibet necessitati potest sufficienter subveniri per possessionem, et usum facti, cum debita facultate sine actu repugnante tali voto etiam simplici; consequens autem ab eodem Navarro alibi negatur, et plane est contra generalem sensum omnium auctorum, qui absolute, et sine ulla restrictione, asserunt Papam posse dispensare in quocumque voto simplici, ut in superioribus visum est.

5. *Quid significet monachus, seu monachatus.* — Hæc controversia aliqua ex parte potest esse de modo loquendi, et ideo, ut res explicetur, vocum significatio accurate distinguenda est; nam monachus, verbi gratia, seu monachatus accipi potest pro statu religioso, non quocumque, sed ut constituto per tria vota solemnium, quatenus talia sunt, et integram perfectionem ac extensionem retinent. Quo sensu clarum est, stante monachatu sic concepto, non posse simul cum illo conjungi dispensationem, ut propria argumenta probant. Alio vero modo significari potest nomine monachatus religiosus status absolute et simpliciter, quia per hanc ipsam vocem religiosi status melius significatur, et durare dici potest, etiam si ex parte quoad aliquam conditionem diminutus sit; sicut manet calor, licet fuerit remissus, et homo, licet sit mutilus: et ideo ut tollatur æquivocatio de statu, melius per obligationes vel effectus ipsorum votorum res explicabitur.

6. *Assertio prima, duas partes includens.* — *Est valida talis dispensatio sine justa causa data.* — Dico ergo primo: potest Papa dis-

pensare cum religioso, ut sit capax domini, nullam aliam obligationem votorum vel sui status ab illo auferendo, quanquam moraliter vix possit id licite fieri. Probat prior pars, quia hæc incapacitas domini non est effectus juris divini vel naturalis ex vi solius voti, sed est effectus juris humani, ut supra ostensum est; ergo potest Pontifex in eo dispensare perseverante voto; nam potest dispensare in omnibus, quæ solum sunt juris humani. Imo hinc etiam concluditur talem dispensationem fore validam, etiamsi absque sufficienti causa detur, quia per illam solum jus humanum tollitur, et non aliqua obligatio voti; quia, non obstante tali dispensatione, non esset licitum tali religioso dominium alicujus rei acceptare, nam potest esse capax domini, et prohibitus ne illud habeat, ut patet in voto simplici et omnino absoluto paupertatis; tunc autem illud votum maneret in vi voti simplicis. Dices: a principio tale votum emissum est ut solemne ex intentione voventis; ergo ex vi voti obligatur ad omnes effectus quos habet ut solemne; ergo, esto possit Pontifex in eo effectu dispensare ex causa, hoc enim sine dubio potest, supposita nostra sententia, et rationibus supra factis, nihilominus, si absque causa id faciat, non tenebit factum, quia derogat obligationi voti. Respondetur incapacitatem hanc proprie non cadere sub voto, quia votum solum est de eo quod est in potestate voventis; hæc autem incapacitas non est absolute in voluntate voventis, sed pendet ex lege, et ex auctore vel dispensatore illius. Imo, etiamsi quis vovisset non petere vel non acceptare talem dispensationem sine legitima causa data, et illam postea acceptando peccaret, nihilominus dispensatio ipsa valida esset, quia nunquam esset dispensatio in voto, et actio, quamvis sit peccaminosa ratione alterius voti, potest habere effectum suum, ut ex hæcenus dictis notum est.

7. Altera vero pars assertionis, an, scilicet, dispensatio raro possit esse licita, probatur, quia vix occurrere potest necessitas illius, nec motivum, aut causa legitima; dispensatio autem sine causa etiam in jure humano illicita est; ergo. Major patet, quia vel occurrit necessitas ut talis persona acquireret dominium et proprietatem bonorum temporalium; vel non. Si ponamus hoc posterius, multo minus erit necessitas faciendi capax domini talem personam; nam capacitas est propter actum; si ergo actus non est necessarius, irrationabile est restituere capacitatem, quam

abstulit lex in favorem voti et religionis. Nec dici potest capacitatem restitui propter actum, quando necessarius sit, quia ex illo casu contingenti et rarissimo, non resultat in præsentem necessitas nec rationabilis causa dispensandi in tali inhabilitate, et aliunde ex tali dispensatione potest resultare periculum agendi contra votum, admittendo dominium sine sufficienti causa et facultate. Accedit, quod semper est necessaria dispensatio ad actum, quando ejus necessitas occurrit, ut statim dicam; ergo impertinens est prius restituere capacitatem absque necessitate. Si autem fingatur necessitas talis domini, tunc vel illa esse debet talis quæ sufficiat ad dispensandum cum religioso, ut mutet totum statum; vel certe, si talis non est, vix potest aliqua excogitari quæ dominium requirat; nam quæ fingi potest in viro alias paupere ex voto, et religioso quoad alias obligationes, cui non sufficienter subveniatur per usum, vel usumfructum facti concessum auctoritate Pontificis? Si autem tanta sit necessitas, quæ requirat totius status mutationem, improporcionata, ac propterea impertinens erit dispensatio in sola incapacitate domini. Non dixi autem hoc esse absolute impossibile, sed solum vix posse accidere, quia absolute non repugnat contingere casum in quo, ad majus Dei obsequium, ratione alicujus magni boni communis expediatur religiosum alicui fieri capax alicujus hæreditatis, vel legati, vel magnæ donationis, quam aliquis velit, verbi gratia, efficere tali personæ, et non monasterio vel ecclesiæ; si autem illi fiat, magnum bonum religionis vel ecclesiæ speretur. In eo ergo casu potest talis causa legitima existimari, et consequenter dispensatio esse non tantum valida, sed etiam licita.

8. *Assertio secunda.* — Ex quo ulterius infero, non solum posse Pontificem dispensare cum monacho, ut sit capax domini, sed etiam ut actu habeat dominium et proprietatem aliquam, cæteris obligationibus religiosi integris manentibus. Probat prior pars ex generali regula, quod Papa potest dispensare in voto simplici. Ablata enim incapacitate, votum paupertatis, quod manet, simplex est; ergo poterit etiam in aliquo usu ejus dispensare. Secundo, id patet in casu proxime posito, nam si in eo licet dispensatio in incapacitate, est propter actum; ergo potest etiam dispensare ut actus licite fiat, alioqui impertinens et irrationabile esset restituere capacitatem, quia virtute nihil aliud esset quam dare potestatem ad peccandum, et frangendum votum.

Unde obiter colligo, quamvis de absoluta potentia posset Pontifex dispensare cum tali persona in incapacitate domini, non dispensando in voto, quatenus obligat ad non habendum dominium, licite autem et recte nunquam dispensare in primo, quin dispenset etiam in secundo, saltem quoad aliquem actum, vel pro aliquo tempore, quia nunquam tollitur illa incapacitas rationabiliter, nisi propter necessitatem alicujus actus, qui debet etiam licite fieri; non dispensatur ergo licite in primo, nisi dispensetur etiam in secundo, quod posse fieri ostensum est, interveniente legitima causa, quæ licet sit rara, non est impossibilis, ut declaravi. Quocirca, quod Navarrus, loco citato, ait, non posse Pontificem dispensare ut quis fiat verus dominus, stante solemni voto paupertatis integro, sicut non potest facere ut sit vere maritus, stante voto solemni castitatis integro; hoc (inquam) si intelligatur facta compositione cum utraque conditione, integritate, scilicet, et solemnitate voti, evidens est, quia hoc nihil aliud est quam dicere, solemnitatem voti et capacitatem domini non posse simul esse, quod est manifestum, quia solemnitas maxime in hoc consistit, quod faciat hominem incapax domini, supposito voto omnino absoluto. At vero si illud intelligatur sine compositione cum ipsamet solemnitate, non est verum, quia potest facere Pontifex, ut qui nunc habet votum solemne paupertatis, postea habeat dominium, auferendo tamen voti solemnitatem, et dispensando ex parte illius voti, ut dominium possit licite acquiri; et in hoc est quidem similitudo inter votum castitatis et paupertatis, tamen etiam est aliqua differentia, quia ut matrimonium liceat, necesse est omnino auferri votum castitatis quoad materiam consilii, quia reliqua materia tota est intrinsece mala; ut autem liceat habere proprium, satis est quoad aliquam partem materiæ, nimirum obligationem voti.

9. *Difficultas specialis.* — Sed quæret aliquis: si Papa solum dispenset in solemnitate voti paupertatis, votum autem ipsum integrum omnino relinquat, an possit tunc religiosus vere fieri dominus. Respondeo duo esse certa, et aliud posse converti: primum est, si donet qui possit, et ipse acceptet, acquirere dominium, quia non est incapax, et ita concurrunt omnia necessaria ad valorem actus. Secundum est, si illud recipiat sine licentia sui Prælati, illicite facere, et contra votum paupertatis, quia supponimus manere inte-

grum, quod hanc inducit obligationem, etiamsi simplex sit, ut supra visum est. Potest etiam id esse illicitum ex vi voti obedientiæ, quamvis ex illo solo capite non sit actus irritus, ut infra dicam.

10. *Difficultas secunda.* — Dubitari autem potest an in eo casu liceat ex facultate proprii Prælati tale dominium acceptare. Videtur enim licere, nam votum simplex paupertatis non violatur accipiendo aliquid de licentia ejus, cui homo subordinatur quoad hanc mensuram; sed in eo casu paupertas manet in vi voti simplicis; ergo tunc etiam licet tali religioso acceptare proprium; non quia dispenset in voto, sed quia votum non obligat ad non habendum proprium, nisi sub ea conditione, scilicet sine licentia Prælati. In contrarium autem est, quia religiosus obligatur ex vi sui voti ad non habendum dominium, non solum propter impotentiam, sed etiam propter voluntatis carentiam; itaque obligatur non solum ad non habendum dominium, quando non potest, sed etiam ad non volendum habere, etiamsi possit; in quo voto, ut supponimus, quoad ejus obligationem nihil Papa dispensavit; ergo quantumvis Prælati det facultatem, non licet, quia ipse non potest in voto dispensare, et hæc obligatio quoad hoc non est conditionata, sed absoluta; conditio enim illa, *sine licentia Prælati*, non cadit in hoc, quod est habere dominium, sed solum in acceptione, tentione, et usu rei, etiam absque dominio. Respondeo hoc pendere ex intentione voventium; nam etiam per votum simplex paupertatis potest quis se obligare absolute ad non acceptandum dominium aliquod, ita ut in hoc non pendeat ex consensu alterius, sed solum in acceptione quoad usum. Nunc autem videtur talis esse intentio eorum, qui in religione paupertatem solemniter vovent, quia volunt renunciare dominio, et ligare suam voluntatem, ne illud velit, quantum possit, et ideo verisimilius existimo in eo casu non posse dominium acceptare etiam de licentia Prælati. Quanquam hoc ad rem moralem fortasse parum refert, quia possunt simpliciter rem accipere cum facultate Prælati, et cum proposito non disponendi de illa, nec retinendi illam, nisi ad arbitrium ejus; si hoc autem servent, parum necesse est curare de dominio.

11. *Assertio tertia.* — Tandem ex dictis inferitur posse Pontificem dispensare cum religioso in toto voto paupertatis, non dispensando in castitate, vel obedientia, posse (inquam)

quantum est ex vi clavis, si causa subsit; moraliter autem ex defectu causæ vix posse talem potestatem exerceri. Probat, quia potest solemnitate voti auferre, ut ostensum est, qua ablata solum manet paupertas in vi voti simplicis; ergo ex hac parte potest dispensare. Et confirmatur, quia eadem est ratio totius et partis; sed ostensum est posse dispensare in parte; ergo et in toto voto. Quod autem possit dispensare in illo sine aliis votis, probatur, quia sunt distincta, et non habent necessariam conjunctionem. Dices: licet, secundum se et absolute, non sit necessarium esse simul, nihilominus in tertio, scilicet in statu religioso, necessario sunt conjuncta. Sed contra; nam hic status religiosus non est indivisibilis; potest ergo diminui quoad unum votum, et manere quoad aliud, sive ita manens dicendus sit status religiosus simpliciter, sive secundum quid. Quam vero difficile sit invenire sufficientem causam ad concedendam hanc dispensationem, facile constat ex dictis; nam si ad dispensationem partialem vix potest inveniri, multo difficilius ad totalem. Item, quia si causa non sufficit ut dispensetur in toto statu religioso, certe non multum urgebit ad dispensandum in voto paupertatis; quæ enim potest esse necessitas quæ cogat ad separandum hoc votum ab aliis? quæcumque enim excogitetur, illi potest sufficienter provideri per usum et administrationem, ut argumentabatur Navarrus.

12. *Confirmatur exemplo Summi Pontificis.* — Quod vero hoc non sit impossibile, etiam ex parte causæ, declaro imprimis in ipso Summo Pontifice, qui e statu regulari ad illam dignitatem assumptus est; nam imprimis eo ipso videtur ab ipso ablata incapacitas domini, nam cum hæc introducta sit jure humano, cui ille jam subjectus non est, eo ipso desinit hoc jus habere in illo talem effectum. Rursus videtur factus incapax usus paupertatis, quia non habet superiorem in terris, cujus nomine, vel facultate, bona temporalia possideat, eisque utatur; ergo proprio arbitrio, et independentem a quolibet alio, erit subditus; hic autem non est usus paupertatis, sed proprietarius, quia est usus rei, ut propriæ. Responderi potest ex Navarro, Pontificem non habere dominium honorum ecclesiasticorum, sed Christum Dominum, ejusque nomine illa tenere, et ei subdi; ac subinde, licet non possit habere ad talem usum, vel acceptionem, expressam facultatem, teneri nihilominus interpretativa uti, ut, scilicet, juxta voluntatem veri domini illis

bonis utatur, quod quidem de omnibus Pontificibus, etiam non regularibus, affirmat Navarrus ex vi justitiæ; in regulari autem videtur addere specialem obligationem religionis ex vi voti.

13. Verumtamen illud prius nec certum, nec fortasse probabilius est; nam communior et verior sententia docet, ecclesiasticas personas acquirere dominium propriorum reddituum ecclesiasticorum, quod necessaria consecutione etiam de Pontifice dicendum est. Deinde illa responsio non est adæquata, quia præsens quæstio non arctatur ad redditus ecclesiasticos; aliis enim modis potest Pontifex plurium honorum acquirere dominium, præsertim eorum quæ ipsi liberaliter donantur. Quod vero ad posterius spectat de obligatione speciali voti, certe experientia videtur ostendere contrarium; nam Pontifex regularis eadem libertate ac facilitate accipit, congregat, donat, et in quemcumque usum disponit, de pecuniis et aliis rebus mobilibus, quo alii Pontifices non regulares; ergo signum est non agnoscere talem obligationem. Deinde quando regularis vovet paupertatem, non subordinat se in usu temporalium rerum facultati concedendæ a Christo immediate, sed a Praelato religionis mortali et visibili; ergo Pontifex, ex vi voti paupertatis, non obligatur in usu honorum temporalium respicere semper ad facultatem Christi interpretativam, sed ad solam rationem justitiæ, et honestatis aliarum virtutum; habet ergo ex hac parte saltem omnino liberam et independentem administrationem, et proprietarium usum, quod est moraliter habere dominium, cum talis administratio et usus a nemine possit revocari et limitari. Denique, licet daremus in eo manere hanc obligationem (quatenus religiosus simpliciter vovet non acceptare dominium; vel si etiam se obligat ad religiosum usum rei), cur non poterit Pontifex secum per se, vel per confessorum suum, in hac obligatione sicut in aliis votis dispensare? non enim videtur esse insufficientis causa, ne angatur scrupulis in usu temporalium honorum, et ut evitet pericula peccandi.

14. *Quid de aliis Episcopis regularibus.* — Atque similis discursus potest applicari ad inferiores Episcopos regulares. Imo aliqui censent ex vi status esse exemptos ab obligatione voti paupertatis, sed falso, ut notavit D. Thomas 2. 2, q. 88, art. 11, ad 4, et q. 183, art. 8, et infra in proprio loco latius dicemus. Existimo autem posse Pontificem cum eis in

hoc voto dispensare, etiam non dispensando in aliis duobus, quod ex parte suæ potestatis supra probatum est. Ex parte vero causæ, quamvis sola mutatio status non sufficiat, non repugnat nihilominus in aliqua privata persona concurrere proprietates, et rationes justificantes dispensationem; ut si ex circumstantiis personæ, intelligeretur esse grave periculum animæ ejus habere tale votum, et alioqui, ab illo liberum, optime esse usum temporalibus bonis, et in magnum Ecclesiæ commodum, et aliæ circumstantiæ possunt facile excogitari. Et potest confirmari, quia propter minores causas concedere potest Papa hujusmodi Episcopo amplam facultatem disponendi de suis bonis, etiam testando, præsertim ad pias causas, et si esset princeps valde benemeritus de Ecclesia, posset major facultas fieri; ergo, crescente causa, posset etiam in ipsa proprietate et dominio dispensari, nam (moraliter loquendo) in tali persona cum his circumstantiis non multum pertinet ad perfectionem, vel majus obsequium Dei, habere dictam facultatem, cum dominio, vel sine illo; vel certe illud, quidquid est, posset non difficile per alia bona opera compensari.

15. *Assertio ultima.* — Ultimo ex his concludo posse Pontificem dispensare in voto paupertatis, quando occurrit justa causa dispensandi in ipso statu religionis, et voto castitatis. Hoc videtur negare Navarrus supra, etiam in eo casu, in quo propter bonum alicujus regni oporteret cum monacho dispensare, ut rex fieret. Qui casus duobus modis potest excogitari. Primo, ut cum tali monacho non dispensaretur in voto castitatis, ut possit habere successionem, sed solum, ut pro vita sua posset regnum acceptare; secundo, ut simpliciter in toto statu dispensaretur. Navarrus autem nihil explicat, sed indistincte loquitur, et non negat potestatem ex parte Papæ, sed ex parte causæ. At prior casus pertinet ad præcedentem assertionem, et juxta ibi dicta, non difficile potest causa excogitari, et magis ex sequentibus declarabitur. In posteriori ergo casu, proprie locum habet præsens assertio, quæ ex parte Pontificis sufficienter probatur, ex generali doctrina de dispensatione in professione, vel in voto solemnem. Ex parte vero causæ probatur primo illo argumento, quia si in eo casu non posset inveniri causa sufficiens, nec respectu voti simplicis paupertatis posset inveniri. Item quia, esto per administrationem liberam posset satisfieri aliquo modo illi necessitati, non tamen sine magno gravamine,

et regis, et regni: illius, quia vix posset aliquis sine scrupulo donare, et necessario infinitis dubiis involveretur; hujus vero, quia semper penderet rex a Papa in illa facultate administrandi bona regni; quamdiu enim habet votum paupertatis, facultas administrandi a superioris voluntate pendet; ergo ad tollenda hæc onera esset prudens dispensatio. Et maxime, quia posset misceri commutatio, obligando ad aliqua insignia opera pietatis facienda. Accedit, quod maxime urget, quia in eis casibus, in quibus de facto legitur Papam dispensasse in matrimonio monachi aut monialis, significatur semper dispensasse in omnibus votis, quia revera ipsa translatio ab statu monachali ad secularem, est sufficiens ratio dispensandi in votis, quæ solum facta erant ut annexa statui regulari.

16. *Satisfit argumentis initio factis.* — Argumenta igitur in principio facta, si attente legantur, ex dictis soluta sunt. Solum potest facere nonnullam difficultatem cap. *Cum ad monasterium*, de quo multa in superioribus dicta sunt. Nunc breviter dico, cum communi sententia, Pontificem locutum esse in sensu composito, manente, scilicet, integro et immutato monachali statu, quoad ea omnia quæ illi secundum specialem rationem suam substantialia sunt. Dices hoc modo frivolum et quasi ridiculam reddi sententiam Pontificis; perinde enim est ac si diceret, non posse se facere ut, manente incapacitate domini, acquiratur dominium. Respondeo, si consideretur omnium, quæ dicuntur, consecutio, non esse frivolum sententiam, sed valde opportunam. Dixit enim Innocentius: *Nec existimet Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare; et rationem subdit: Quia abdicatio proprietatis, etc.* Cujus rationis sensus est, carentiam et incapacitatem proprietatis ita esse conjunctam illi statui secundum propriam rationem sui, ut ad ejus substantiam pertineat, ideoque nec Summum Pontificem posse illam dispensationem dare, substantia monachus integra manente; ex quo tacite concludit, Abbatem, cum non possit dispensare in substantialibus tali statui, nullo modo posse circa proprietatem cum monacho dispensare. Igitur per verba illa non solum ait Pontifex, stante incapacitate, non posse dispensari cum monacho, ut simul habeat dominium, sed potius declarat hoc sequi, si cum monacho in proprietate dispensetur; et simul etiam declarat abdicatorem proprietatis esse ita intrinsecam et substantialem mo-

nachatu, ut talis est. Quod semper addo, ne quis inferat idem genus paupertatis esse de substantia status religiosi, ut sic; nam hoc est argumentum ab inferiori ad superius affirmative, quia status religiosus latius patet quam monachus. Aliter interpretantur Innocentius illum textum, et Panormitanus, et alii

ibi, sensum Innocentii III fuisse, non posse Pontificem dispensare sine causa, pro suo arbitrio, ponderantes verbum, *licentiam indulgere*. Sed hæc interpretatio mihi non satisfacit; sic enim vel ratio Pontificis non erit sufficiens, vel solum concludit Abbatem non posse dispensare sine causa.

FINIS LIBRI OCTAVI.

INDEX CAPITUM LIBRI NONI

DE VOTO CASTITATIS.

- CAP. I.** *Utrum votum castitatis sit licitum et consulendum.*
- CAP. II.** *Ad quid obliget votum simplex castitatis.*
- CAP. III.** *Utrum votum simplex castitatis obliget ad non contrahendum matrimonium.*
- CAP. IV.** *Utrum votum simplex castitatis per se et natura sua irritet matrimonium postea contractum.*
- CAP. V.** *Ad quid obliget simplex votum castitatis post matrimonium contractum.*
- CAP. VI.** *Utrum simplex votum castitatis vim habeat dirimendi matrimonium ratum.*
- CAP. VII.** *Utrum votum simplex castitatis vim habeat ad dissolvenda sponsalia de futuro.*
- CAP. VIII.** *Utrum possit maritus votum continentie ab uxore sine sua licentia emissum irritare.*
- CAP. IX.** *Quid possit uxor circa votum castitatis mariti sine ejus consensu emissum. Et quid de voto castitatis utriusque ex mutuo facto consensu.*
- CAP. X.** *Quid dicendum sit de conjuge, qui de licentia consortis continentiam vovit, et an talis licentia sit revocabilis.*
- CAP. XI.** *Utrum præter Summum Pontificem aliquis per potestatem quasi ordinariam, seu generalem, in voto simplici castitatis dispensare valeat.*
- CAP. XII.** *Aliquot dubia circa reservationem voti simplicis castitatis.*
- CAP. XIII.** *Utrum obligatio servandi continentiam jure divino fuerit alicui ordini annexa.*
- CAP. XIV.** *Quo tempore cæperit esse in Ecclesia castitatis obligatio in Episcopis ac presbyteris.*
- CAP. XV.** *Quæ sit ac fuerit obligatio servandi castitatem in Episcopis ac presbyteris Ecclesiæ Orientalis.*
- CAP. XVI.** *De obligatione servandi castitatem, qua diaconi ac subdiaconi sunt astricti, ac de antiquitate illius.*
- CAP. XVII.** *Utrum obligatio servandi castitatem in clerico in sacris oriatur ex voto, an ex solo præcepto ecclesiastico.*
- CAP. XVIII.** *Quibus modis peccare possit contra votum castitatis is, qui ante matrimonium in sacris ordinatus est, et quas pœnas incurrat.*
- CAP. XIX.** *Ad quid obligetur, vel quomodo peccet clericus, qui post matrimonium in sacris ordinatus est vivente uxore.*
- CAP. XX.** *Utrum in votum ordinis sacri cadere possit dispensatio.*
- CAP. XXI.** *Quam sit antiquum in Ecclesia, ut votum castitatis religiosæ solemne sit, ita ut matrimonium subsequens dirimat.*